

«rico, fèrtil, abundante» (Amen.): «Bernardí Mateu arribà a omplir-nos més de 13.000 cèdules --- essent una de les contribucions més quantioses i *bufarelles* amb que mos som vists honrats» (AMAlcover, BDLC x, 1918, 14). D'on els derivats *bufoneria* 'boniquesa' i *bufarellada* 'bigarradura'.

Rat-buf [1917, DOrt.; 1920, Bertrana, *Els Herois*, no encara Lab., Bulbena, Vogel; Dfa.; AlcM] és el nom català de la rata d'aigua (veg. el gravat d'aquesta en AlcM), usual almenys en tota la zona dels bisbats de Girona i Vic, que a l'Empordà també pren el sentit de 'nen menut, escarransit', deformat en alguns llocs (incloent-hi almenys fins a Barcelona en el secundari *nap-buf*); en altres zones dialectals s'usen formes no compostes: +*bufó* des del Llobregat cap al Sud, sentit per mi a la Pobra de Cérvoles el 1935 (i sé que es diu a Vallclara i en general a les muntanyes de Prades, on és desconegut el mot *rat-buf*), i a l'Anoia (a Igualada, i prop de Montbui, hi havia el *Toll dels Bufons*, avui assecat, però En Borràs i Quadres, 1956, em digué que ell hi veia saltar rates d'aigua); a l'Alt Pallars també és *bufó* (a Tor de V. Ferrera) i +*rat-bufó* a la Vall d'Àneu (Pol, p. 25), i a la Vall de Cardós, però *rat bufot* a Farrera i V. de Cardós, i +*bufot* sol en altres pobles d'aquestes valls, entre ells el mateix Tor (on em digueren que designa una varietat més grossa que el *bufó*, 1932-34, detalls en BDC xxii, 280a); altrament *bufot* és també la forma usual en el Rosselló: «hi havia un gat / que feia en tots los rats una caça terrible --- / tots hi passaven, tots hasta los *rats-bufots* / --- teniu pas ideia / de les estassades que en feia», Saïssat (*Catalanades*, p. 209); el qual emprà també el simple *bufot*, si bé no estic segur que sigui en el mateix sentit o per a un altre animalet anèleg, potser el gripau: «lo *bufot* esglaiat, sense esperar cap prova / en bufant més que mai se'n va portar la nova / a un llapin qu'era a per 'qui, / guimbant a vora d'una mata / de romanís» (ib., p. 191).

Encara que aquest mot pertany a la mateixa arrel onomatopeica BUF,⁷ s'ha de posar en especial relació amb el ll. dial. BŪFO documentat una vegada en les Geòrgiques de Virgili i després en baix llatí,⁸ i que segons la glossa de Servi significava així mateix 'rata boscana'. Del mateix mot provenen el rar mot cast. ant. *bufo* 'gripau' (com ja vaig indicar en el DCEC, s. v. *bubo*), documentat només en el *Libro de los Gatos* del S. xiv, sentit després demostrat definitivament per W. Mettmann, ASNSL cxcvii (1960), 23-25: es tracta allí de la famosa faula del gripau i la llebre («Enxiemplo del bufo con la liebre»), que és el que m'ha fet sospitar que en Saïssat es tracti també d'una nova versió de la mateixa faula, si bé amb gripau i conill. Està ben representat en occità (FEW I, 599b): oc. ant. *bufon* «crapauds» (Rayn. II, 269), però d'altra banda també hi tenim *rat-bufou* «rat d'eau», com en català, a Tolosa (segons Visner, 'liró' segons Doujat), i tol. *buffos* alhora «rats des champs» i «petits crapauds» (Visner). En particular el mot, en gascó, ha passat a designar el 'talp', sigui amb aquesta darrera forma, en el centre de l'Arieja (Labastide-de-Serou,

BderaM IX, 95) i gascó *boubo* «taupe en Gascogne» (TdF), sigui sobretot en una forma equivalent del nostre bufó: en el Lavedà *bouboû* (Cordier, 18), també a la Vall de Lescun i a totes les valls del Bearn (Lespy, TdF, Rohlf, *Pat. de Lescun*, ALF m. 1286, cf. 1641, 1642, 1718), *bouboun* a les Landes (Métivier, *Agriculture des Landes*, p. 716).

Que existí també en aranès es dedueix en primer lloc del verb *buá* 'socavar la terra (parlant del talp)', i sobretot del nom actual del talp en aranès, que és *buéra* (*buhéra* vaig recollir el 1924 a St. Joan de Toran, poblet on encara subsistia l'aspiració), com *bouhère* «monticule de taupe» en el Lavedà (Cordier) i en la forma plena *boubouère* «taupinière» a les Landes (Métivier, l. c.): per on es veu que l'aranès *buéra* deu venir també de *boubouère* per simplificació de la combinació vocàlica (sobretot d'ençà que a quasi tota la vall s'ha perdut l'aspiració); el pas de la idea de «taupinière» ('cau del talp') a la del 'talp' mateix (ben explicable perquè el que veiem quasi sempre és només la talpera i no pas el talp) es dona també en el piacentino *topimera* 'talp' (cf. ARom. xvii, 333) i el port. *toupeira* 'talp', mentre que el primitiu *toupa* solament s'ha conservat en dialectes portuguesos i en galleg (Nunes, *Chrestom. Archaica* cii); cf. sobre aquesta qüestió gascona el meu *Voc. Aran.*, p. 29; Henschel, *Sprachgeogr. Südwestgalliens*, p. 94; Roland, *Faune Pop.* VII, 22; Zauner, *Litbl.* xxvii, 163 (errònia l'explicació semàntica de Schürr, ZRPb. XLVII, 509, 511).

Per reforçar la identificació amb l'arrel BUUF- 'bufar' observarem el gironí *boubadiu* m. «soufflure, elevation de terrain produite par les taupes» (Moureaux, *Le Patois de la Teste*), i frprov. *beufà* «pousser (de la taupe qui soulève la terre)» (en el Valais i a Savoia, Bauges) i argot frprov. *rebaoufaye* «taupinière» (que el mateix FEW, 395b8 posa a l'article BUUF- 'bufar', contradient l'afirmació de Wartburg que BUFO no té res a veure amb aquest radical). Es tracta doncs de la idea d'inflor, en definitiva, sigui la de la talpera, sigui la del rat-buf o gripau esbufegants.

CPT.: *Bufacaliu* mall. *Bufacanyes* men. 'espècie de flabiol múltiple format per 8 o 12 canons de canya units per dos travessers, amb cada un dels canuts units, una mica més llarg que el del seu costat dret (per tant suposo que deu fer un so un poc diferent), i usat pels nois a manera de flauta de Pan' (gravats en Arx. Salvador, *Die Balearen* II, 297, 322). *Bufaculs*. *Bufafocs*. *Bufaforats* (AlcM). *Bufa-m-acens* pròpiament 'bufa'm aquí' (explicació evident, que no sé per què inspira dubtes a AlcM, que escriu -*messens*). *Bufanúvols* [terme que ja s'usava un poc, com recordo, cap a 1915; però que va posar de moda Josep Pla, que en féu bastant d'ús amb expressives aplicacions en les seves obres, p. ex. la de c. 1945 que cita AlcM]. *Bufarull* sembla ser dissimilació de *bufa-l'ull*. +*Bufa-ull* certa herba silvestre val. (Vall d'Uixó, 1961; cf. *abruills*, *abriüls* APERF-OCULOS > cast. *abrojós*). *Bufavent*.

1 Uhlenbeck, *VglLautl. d. bk. Dialekten* observa